

Hærværk

- om at forklare det man ikke kan forsvare

Af Aslak Gottlieb

Hærværk er den mærkeligste form for kriminalitet jeg har begået. Én gang rev jeg fuldstændig umotiveret telefonrøret af en telefonboks. Et hårdt ryk hvorefter jeg stod med det afrevne rør i hånden og grinede dumt til en af vennerne, som bare fnisede lidt forlegent. Han syntes ikke det var særligt fedt gjort, og jeg havde da også et forklaringsproblem bagefter. Mest over for mig selv, da det aldrig blev opdaget, at det var mig, som havde gjort det. Tyve år efter kan jeg stadig ikke forklare, hvad jeg havde gang i. Eller rettere: *Forsvare* hvad jeg havde gang i. For der *må* være forklaringer på, hvad der får mennesker til at begå hærværk. Ellers var det ikke så udbredt, som det er. Jeg ser ridsede biler og nedsparkede skraldespande hver dag på vej til mit arbejde. På stationen i min by er der nogen, der konsekvent baldrer ruderne i trappeopgangen til perrontunnelen. Ligeså konsekvent sætter Banedanmark nyt glas i. Weekendene efter er de knuste igen. Det er lige så sikkert, som at toget er forsinket mandag morgen. Hærværk er bare pissepopulært, og det har det været al den tid jeg kan huske. Når nye generationer bliver ved med at synes, at det er fedt at gøre noget, der er ufedt for andre og som de sikkert senere fortryder at have gjort, må der være forklaringer på fænomenet.

Ok, det er selvfølgelig svært at sige, hvor mange procent af alle mennesker der rent faktisk har begået hærværk. Forhåbentlig er det meget færre end jeg tror. Der er også forskel på om du er dreng eller pige. Mens piger måske snitter i sig selv, bruger drengene kniven til bildæk og bussæder. Men uanset statistikken har alle mine venner, som ellers er pæne børn af pæne forældre fra pæne kvarterer, gjort det. Altså hærget andres ting uden tilsyneladende at have en grund til at gøre det. Ikke sådan noget som at kaste med brosten i en demonstration eller lukke pelsdyr ud af deres bure, fordi man synes, at man gør det i en god sags tjeneste. Nej, gement hærværk som alle indiskutabelt godt ved ikke er i orden. Den slags man bare ikke ønsker at nogen skal opdage man har gjort, fordi man ikke kan forsvare handlingen.

En af mine venner, som nu er læge, var dog lidt anderledes end os andre. Han kunne godt blive hidsig, men han var aldrig aggressiv. Alligevel begik han hærværk på sin egen stilfærdige facon, da han engang i fuldskab tissede ud over dørhåndtaget til bagindgangen i den lokale Netto, hvor han sad som kassedame efter skole. Han var nærmest flov over at indrømme det. Vi hånede ham da også for det. Det var "hærværk wannabe" (i øvrigt med den "grund", at han var sur på butikschefen...). Men alligevel havde han vores respekt, netop fordi han var anderledes og stod ved sit sjatpisseri på Nettos dørhåndtag. Vistnok havde han endda i første omgang nøjedes med at hælde øl ud over håndtaget, fordi det så blev klistret, men efter et vist pres fra flokken af homies blev han grovere i sine metoder. Et eller andet sted syntes vi, at det var fedt gjort. Netto var en skodbutik der lugtede grimt, betalte absolut minimumslønninger og hvor man stod i lange køer ved kassen med alle byens pensionister, alkoholikere og subsistensløse. Ikke lige stedet man som teenager vil associeres til, men de billige øl- og sprutpriser tvang os ind i butikken hver fredag eftermiddag, når der skulle tankes op til party om aftenen. Det er den slags tanketomhed jeg mener må kunne forklares, men som aldrig kan forsvares. Grovheden af dørhåndtagsaffæren var måske lav i forhold til så meget andet. Nogen vil kalde det drengestreger. Men Netto-eksemplet viser noget om hærværkets mærkværdige natur: At gøre noget der generer andre, som er uden skyld på nogen måde. Håndtaget til bagindgangen må have været klamt for butikschefen (eller måske en af de andre ungarbejdere) at røre ved mandag morgen. De baldrede ruder på stationen er en udgift for samfundet og glasskårene på stien ved siden af punkterer cykler. Ridser i lakken på biler er dyre at få lavet og væltede skraldespande stinker afskyeligt. Hvor kommer trangen til indirekte at genere andre med sin hærgen fra?

Den psykologiske forklaring lyder, at man begår hærværk, hvis ikke man er i balance med sig selv. Hvis man lider af indestængt vrede og frustration. Når man selv er blevet behandlet skidt, måske som lille, og ikke er kommet igennem det på en fornuftig måde, eksploderer man i tilsyneladende meningsløst raseri mod ting. Det lyder sandsynligt. Som skolelærer har jeg haft flere hærværkende elever, der levede op til psyko-profilen "vred og frustreret men uden et sted gøre af sit sociale skrald". De har fx fyret kanonslag af i postkasser, baldret ruder på stationen eller flået håndklædeholderen ud af væggen på skolens lokummer. Problemet er bare, at jeg ikke kan genkende mig selv i den forklaring. Mine pæne venner, der også har begået hærværk, kommer heller ikke med i gruppen af stakler, der slæber rundt på

indestængt vrede og en traumatisk barndom. Vi havde det sgu godt som børn. Vores forældre var der for os. De voksne hjalp os med at løse vores konflikter. Vi kom i Tivoli mindst en gang om året og der var altid nogen til at hjælpe os med at lappe vores cykler eller som gad spille fodbold med os i baghaven. Vi kan altså hverken forklare eller forsvare os med stakkels-ossangen. Der må være andre kræfter på spil. Måske vi bare skulle prøve grænser af, men det er i sig selv en standartforklaring på alt man foretager sig som ung. Hvis den skulle holde i byretten, skulle man da også blive ved med at begå hærværk, indtil "grænsen var nået". Og hvor er grænsen eller hvem sætter den, hvis ikke man bliver opdaget? Selvfølgelig kan en kæmpebøde eller en anden sanktion afskrække fra at begå hærværk en anden gang. Men det typiske billede synes jeg snarere er, at hærværk er noget, man vokser fra. Heldigvis.

At bøder ikke har den nødvendige gennemslagskraft ser jeg hver dag tydeligt fra mit togvindue på vej til og fra arbejde: Graffitimalerier og tags fylder mure, vægge og søjler. Og er der nogen der har fået kæmpebøder, er det graffitimalere og taggere.

De to udtryksformer, for nu at vælge en neutral betegnelse, var ikke særlig udbredt i min barndom. Det, man dengang skrev på vægge og skoleborde, havde som regel en slags politisk eller følelsesmæssigt indhold. Fx skrev mange en overgang "BZ din skole" eller slet og ret "PIK", altså brugt som et skældsord. Indholdet kunne også være personligt. En særlig one-liner udenfor tysklokalet på min skole forstyrrede mig voldsomt, når vi skulle have tysk på delehold. "Anja lugter af skedesovs", stod der på væggen med grøn tusch. Der var ingen signatur eller nærmere bestemmelse af hvilken Anja der var tale om. Det korte udsagn mødte mig hver gang jeg skulle ind i tysklokalet, også selvom mine øjne prøvede at undgå det. Det var i syvende klasse, vel nok det tidspunkt i ens skolegang, hvor det er sværest at samle tanker om netop sin skolegang. Udsagnet gjorde det virkelig svært for mig at koncentrere sig om akkusativ og dativ. Associationer og ubesvarede spørgsmål tårnede sig op i hovedet på mig. Hvem Anja var der tale om? Hvem havde fundet ud af, at hun lugtede af skedesovs? Hvordan lugtede skedesovs. Og hvis Anja lugtede sådan, hvordan måtte hun så se ud? Juridisk set er der tale om hærværk, når man skriver på vægge og møbler, der ikke tilhører en selv. At dømme efter antallet af graffitimalerier og tags må der eksistere en hel hær af folk, der ikke synes, at det er hærværk. De taggere og graffitister, jeg har mødt, mener virkelig ikke, at de ødelægger andres ejendom, når de skriver eller maler. Blandt alle os, som ikke selv er udøvende, er det efterhånden en ret udbredt holdning, at tags er noget svineri, men at pieces

på grå mure er ok (hos DSB og i retssystemet skelner man ikke...). Under alle omstændigheder er denne type hærværk nem at forklare. Hunde har altid pisset deres territorier af og sådan åbenbart også med mennesker. Taggeren siger med sin signatur, at "her var jeg - dette er mit domæne". Det *forsvarer* ikke at overskrive en mur eller et tog, men forklaringen ligger lige til højrebenet. Graffitimalere, der maler et flot piece på en grim mur, kan bedre forsvare sig med netop forklaringen på hvorfor de maler et piece: Muren var grim og grå - nu er den flot og farvestrålende. Når der stadig er tale om hærværk, er fordi dens *oprindelige* udseende er ødelagt når den er malet over (dens funktion som mur er jo ikke ødelagt), selvom mange synes, at udseendet netop er blevet forbedret. Man kan måske tale om en slags "æstetisk hærværk". Smag og behag bliver mennesker aldrig enige om.

Hvis forklaringen på at pæne purunge mennesker begår hærværk er svær at finde, er det nærmest umuligt for udenforstående, at forklare hærværk mod ens egen krop. Jeg tænker ikke på den slags hærværk der handler om "at gå i hundene", som en berømt dansk forfatter har skrevet en hel roman om. At fulde sig eller fylde sig med euforiserende stoffer giver jo en behagelig følelse (så længe den varer), så det er ikke underligt, at mange ryger på den galej, selvom det er hærværk mod ens egen krop. Det er den slags hærværk, hvor typisk unge mennesker snitter i sig selv, eller spiser groteske mængder mad, for øjeblikket efter at kaste op i stride stråler, der er svær at fatte. Jamen, hvorfor gør de det mod dem selv? Er de dumme? (Nej, det er det mærkelige ved dem jeg har mødt. De er nemlig som regel temmelig skarpe knive i skuffen - begavede mennesker der reflekterer grundigt over tilværelsen). Er de masochister? (Nej, masochisme har noget med lidenskabelig tilfredsstillelse at gøre, altså en anderledes orm for nydelse end den de fleste dyrker.) Er det bare en ekstrem måde at få opmærksomhed på? (Nej, de fleste gør alt hvad de kan for at skjule deres problem.) Den er virkelig svær at knække. Også for psykologerne, der slås med psykiaterne om om det er noget medfødt eller noget der ligger i opvæksten. Det er virkelig tale om hardcore hærværk mod en selv, som ikke umiddelbart kan forklares. Men helt sikkert at forklaringen er der. Ellers ville fænomenerne ikke være så udbredt, som de desværre er. Der er altid en forklaring på menneskelig adfærd, der går igen og fortsætter blandt større grupper af mennesker.

At lede efter forklaringen på hvorfor mennesker begår hærværk, bringer en rundt i alle mulige afkroge af menneskets sind. Der er mange delforklaringer. Det mest interessante for

mig er dog de røde tal på bundlinien, omend de er svære at acceptere. Uanset om vi taler hærværk mod sig selv eller hærværk mod andres ting, lader det til, at der i mennesker findes en grundlæggende destruktiv kraft. Ligesom mennesker skaber, ødelægger vi tilsyneladende også. Kun sjældent spørger man hvorfor vi skaber noget. Vi accepterer det bare som et grundforhold. Spørgsmålet er, om det også er et grundforhold, at mennesker ødelægger. Det er væmmeligt at tænke på, ikke til at holde ud, faktisk. Er vi skabende eller ødelæggende fra naturens side? Eller begge dele? Hvad bestemmer, om vi bliver en som tisser på dørhåndtag, baldrer ruder eller skærer os selv i armen? Hvorfor bliver generation efter generation ved med at gøre noget, som de ikke kan forsvare at gøre? Måske ser jeg bare spøgelse på vej til arbejde, hvor disse linjer er skrevne, men jeg ved fra i morges, at glasskårene fra de baldrede ruder på stationen knasede under fødderne på mig som en påmindelse om, ja, dengang jeg selv stod med et afrevet telefonrør i hånden.